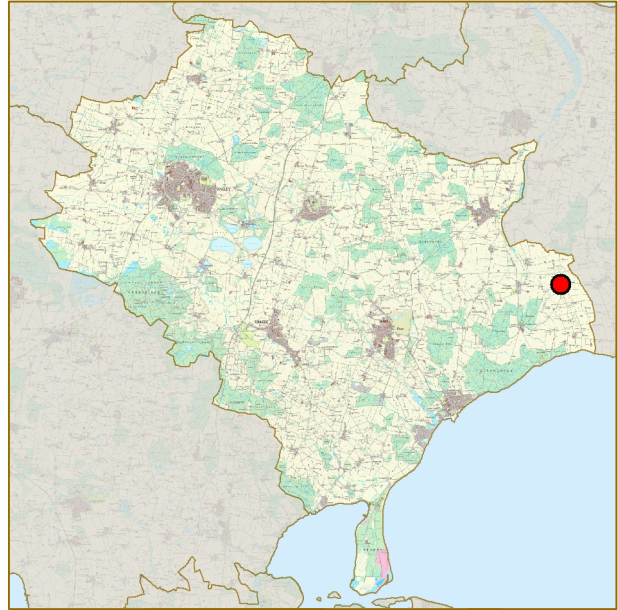

Store Torøje

Store Torøje ligger ved Stevnsvej som forbinder Store Heddinge og Faxe. Landsbyen ligger i den østlige del af Faxe Kommune, lige op ad Stevns kommunegrænse. Landsbyen består af 83 husstande og gennemskæres af Nordhøjvej og Spjellerupvej/Lygtehusvej.

Byen i landskabet

Landskabet omkring Store Torøje syner meget fladt. Landsbyen ligger cirka 3 km nord for Faxe bugt. Området er præget af intensivt landbrug og enkelte skove, der ligger omkring Vemmetofte umiddelbart sydvest for landsbyen.

Store Torøje ligger på en hævnning i landskabet omgivet af et lavereliggende landskab med mange små søer, vandhuller og gamle dræningskanaler. Landskabet umiddelbart omkring landsbyen bærer ikke tydelige spor fra udskiftningen i form af for eksempel læhegn, diger eller lignende. Dette hænger sammen med, at udskiftningen primært blev udført ved at flytte gårdene ud på markerne væk fra landsbyen.

Landsbyens afgrænsning til det åbne land er tydeligt, især mod vest, hvor Toften og Mørkhusvej markerer landsbyens grænse.

Byens opbygning og udformning

Store Torøje bestod oprindeligt af 16 store 4-længede gårde samt enkelte småhuse. Byen blev udskiftet i år 1829, hvor langt de fleste gårde i Store Torøje blev nedlagt og flyttet ud i marken. Herefter var der kun 7 gårde tilbage i byen. Områderne vest for Nordhøjvej vidner fortsat om denne massive udflytning. Der ligger i dag kun enkelte gårde og i stedet er store åbne arealer, der hvor gårdene tidligere har ligget.

Nordhøjvej er en gennemgående vej i landsbyen, og skærer igennem landsbyen på langs. Landsbyens oprindelige udstrækning er ændret minimalt over årene.

Oprindeligt har de store gårde ligget i tætte rækker både øst og vest for Nordhøjvej, hvor markerne har ligget bag gårdene. En del af de gamle marker kan stadig ses i landsbyen, men flere af disse er udbygget med enfamiliehuse. Gårdene ligger fortsat på dominerende steder i landsbyen og giver et indtryk af landlig idyl. I området mellem Toften og Nordhøjvej ligger husene vinkelret på Nordhøjvej, hvilket bevirker, at de lange gamle marker bevares og at man derved flere steder kan se ud over det åbne land.

Den nye bebyggelse i byen har dog fjernet indtrykket af gårdenes regelmæssige placering langs vejen. I dag er mange af husene trukket væk fra vejen, men enkelte steder kan man mellem beplantning fortsat se gavlene på de gamle stråtede længehuse.

I den sydlige del af byen ligger et stort, næsten rektangulært område med enfamiliehuse og en enkelt gård. Husene ligger tilbagetrukket fra vejen og bag husene ligger store grønne arealer, som er inddraget til dyrefold. Via disse grønne arealer opnås gode udsigter på tværs af landsbyen. En del af dette område er omfattet af lokalplan 400-21 for boligområde i Store Torøje fra 2003.

Vejene i landsbyen har et smalt forløb og snor sig igennem byen. Langs vejen vokser tætte hække og krat, hvilket er med til at forstærke indtrykket af det snoede vejforløb.

Bebyggelserne i Store Torøje

Kort 1: Store Torøje, 2011

Kort 2: Originalkort 1, 1808-1859

Funktioner og aktiviteter

Store Torøje er i dag primært en bosætningsby, hvor der dog fortsat drives landbrug fra enkelte gårde. Al service og detailhandel findes i Karise.

Igennem tiderne har landsbyens mest iøjefaldende institution været Prins Carls Skole, som er den eneste bevarede prinseskole i landet. Skolen er åben for offentligheden og fungerer som museum.

Tidligere har landsbyen også haft egen forbrugsforening (fra 1890) og andelsmejeri (fra 1910). Begge disse funktioner er nu nedlagte, og bygningerne benyttes i dag som enfamiliehuse. På trods af det, er begge bygninger meget karakteristiske og der står fortsat STORE TAARØJE på den gamle brugsforenings facade.

Navn

Store Torøje er første gang omtalt i 1356. Det formodes at navnet Torøje betyder Højene ved Thøri eller Thøris Høje.

Byens grønne elementer

Ud mod vejen er der igennem byen krat og tætte hække. Beplantningen er med til at understøtte den måde, hvorpå vejen snor sig igennem byen og derved skabe fornemmelsen af den intime og gamle landsbykarakter. Bevoksningen er så markant, at de fleste af byens haver og bygninger er gemt bag denne grønne beplantning.

I kontrast hertil findes de store grønne arealer, som åbner op for større udkig over byen og kombinationen af disse to grønne elementer er med til at skabe en byens særlige sammenhæng. Den grønne beplantning har derfor en stor betydning for byens karakter.

Store Torøje tidligere haft to gadekær, men kun det ene står tilbage i dag. Gadekæret, der tidligere har været markant større, er omgivet af gadejord, der anvendes til grønne arealer. Gadekæret ligger gemt bag beplantning i både gadekærets bred og langs med vejen.

Særlige værdier og sårbarheder

Store Torøje har stort set bevaret sin overordnede opbygning siden starten af 1800-tallet. Til trods for, at der er etableret adskillige enfamiliehuse i landsbyen i form af huludfyldning, er der i dag fortsat enkelte åbne grønne områder, som er med til visuelt at binde landsbyen sammen med det omkringliggende landskab. Der er plads til huludfyldninger i landsbyen, men dette skal ske med omhyggelighed, for ikke at svække byens sammenhæng og karakter, ved at lukke af for de store udkigsflader.

Landsbyen har ingen eksempler på ny arkitektur, med undtagelse af en enkelt ejendom i den sydlige del af byen. Dette vurderes umiddelbart at være et væsentligt karaktertræk ved landsbyen. Opførelse af nye moderne parcelhuse, vil derfor kunne svække dette særegne landsbykaraktertræk.

Anbefalinger

Byens gadekær er i dag gemt bag massiv bevoksning. Det bør overvejes at oprense gadekæret, og fælde en del af den bevoksning, som vender ud mod vejarealet, og derved skabe tilgængelighed og sammenhæng med byrummet.

Det gadejordsareal, som ligger i den sydlige ende af byen (hvor der tidligere lå et gadekær) er tilsået med græs. Arealet vedligeholdes og udnyttes ikke, og mangler tilhørsforhold enten som have eller gadejordsareal. Man kunne overveje, at reetablere gadekæret eller på anden måde skabe et mere brugbart grønt rum i byen. Man kunne overveje at skabe mere sammenhæng mellem landsbyen og det store gadekær i midten af byen. Gadekæret fremstår i dag gemt og ikke tilgængeligt. Ved at trimme eller fælde en del af bevoksningen ud mod vejen vil kunne skabe sammenhæng i byrummet.

Tofterne og grønninger både ud mod Toften og mellem Kærsvænget og Mørkhusvej bør, i overensstemmelse med kommuneplanens anbefaling, bevares.

Der bør fortsat være mulighed for huludfyldning og etablering af erhverv i landsbyen. Nye huse bør opføres som 1½ plan længehus, som er den traditionelle byggeskik på landet. Den eksisterende beplantning og bebyggelsesstrukturen, der er karakteriseret ved store grønne arealer ud mod Toften og Kærsvænget bør søges bevaret.